POLITICAL SCIENCE AND ITS SUB FIELDS (Part IV)

දේශපාලන ආයතන

දේශපාලනය අධ්‍යයනය කිරීමේදී අප දේශපාලන ආයතන ගැන උනන්දුව දක්වන්නේ සමාජයේ දේශපාලනය විවිධ ආකාරයෙන් ආයතනගත වී ඇති නිසා සහ බොහෝ දේශපාලන ක්‍රියාදාම සහ භාවිත දේශපාලන ආයතන ආශ්‍රිතව සකස් වී ඇති නිසාත් ය.

ආර්ථික විද්‍යාව, සමාජ විද්‍යාව, අධ්‍යාපන විද්‍යාව, දේශපාලන විද්‍යාව හා නීතිය යන ශාස්ත්‍රීය ක්ෂේත්‍ර ගණනාවක් ම "ආයතන" අධ්‍යයනය තම ශික්ෂණයට වැදගත් කොට සලක යි.

ආයතන ගැන අධ්‍යයනය කිරීමේ දී දැකිය හැකි දෙයක් නම් ඒවා නීතිරීති, රෙගුලාසි, චර්යා පද්ධති යන මේවායින් සමන්විත සංවිධාන
බව යි. ඒ අතර සමාජයේ පවත්නා ආයතන යම් යම් නිශ්චිත අරමුණු සඳහා ගොඩ නැඟී ඇති සංවිධාන ද වෙයි.

- සමාජයේ පවත්නා ආයතන, විධිමත් (formal) සහ
- අවිධිමත් (Informal) යනුවෙන් වර්ගකීරණය කළ හැකි ය.

ClassWork.LK

පාසල්, විශ්ව විද්‍යාල, නගර සභා, පාර්ලිමේන්තුව යන මේවා විධිමත් ආයතන වේ. ඒවා නිශ්චිත නීතිරීති, රෙගුලාසි, පිරිස් සහ ගොඩනැගිලි යන මේවායින් සමන්විත දෘශ්‍යමානව පවතින ආයතන යි පවුල, ඥාතිත්වය, කුල, පන්ති, පිතෘ මූලිකත්වය සමාජයේ පවත්නා වැදගත් ආයතන වුවත් ඒවා පවතින්නේ අවිධිමත් ස්වභාවයකිනි. ඒවා අප ඉදිරියේ භෞතික වශයෙන් දෘශ්‍යමාන ව නැතත් අපට ඒවායේ පැවැත්ම, ක්‍රියාකාරිත්වය හා ප්‍රතිවිල සංජානනය කළ හැකි ය.

දේශපාලන අධ්‍යයනයට අදාළ වන ප්‍රධාන පෙළේ ආයතන හතරක් ගැන මෙම පාඩමේ දී සාකච්ඡා කළ යුතු ව ඇත. ඒවා නම් රාජ්‍යය හා ආණ්ඩුව, දේශපාලන පක්ෂ, බලපෑම් කණ්ඩායම් සහ සිවිල් සමාජය වේ.

ClassWork.LK

රාජ්‍ය හා ආණ්ඩුව දේශපාලන ආයතන වශයෙන්

ඕනෑම සමාජයක පවතින මූලික සහ කේන්ද්‍රීය දේශපාලන ආයතන වන්නේ රාජ්‍ය සහ ආණ්ඩුව යි. සමාජයේ ඇති අනෙක් බොහෝ දේශපාලන ආයතන ප්‍රභවය ලබන්නේද රාජ්‍යය සහ ආණ්ඩුව වෙතිනි.

නිදසුන් –

පාර්ලිමේන්තුව, කැබිනට් මණ්ඩලය, අධිකරණය, පළාත් පාලන ආයතන, සන්නද්ධ හමුදා, පොලීසිය, සිරගෙවල්, පාසල්, විශ්ව විද්‍යාලය, දෙපාර්තමේන්තු යනාදිය.

රාජ්‍යය සහ ආණ්ඩුව එකිනෙකට සම්බන්ධ වුවත්, ඒ දෙක එකක් ම නොවේ. නූතන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ක්‍රමවල රාජ්‍යය යනු සාපේක්ෂ වශයෙන් දීර්ඝකාලයක් ස්ථාවරව පැවති සමාජයේ ඇති අතිමූලික දේශපාලන සංවිධානයයි.

ආණ්ඩුවක් යනු රාජ්‍යයේ කටයුතු සහ වගකීම් ඉටු කිරීම සඳහා මහජනතාව විසින් කෙටි කාලයකට බලය ලබා දෙන ලබන සංවිධානය යි.

ClassWork.LK

පූර්ව-ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ක්‍රමවල රාජ්‍ය හා ආණ්ඩුව අතර මේ වෙනස නොපැවතිණි.

නිදසුන් –

රාජාණ්ඩු ක්‍රමවල මහජනතාව තෝරාගත් ආණ්ඩුවක් නොතිබුණ අතර, රාජ්‍යය සහ ආණ්ඩුව අතර වෙන් කිරීමක් ද නොතිබිණි. රජතුමා රාජ්‍යය ද, ආණ්ඩුව ද විය.

රාජ්‍යය සහ ආණ්ඩුව අතර ආයතනික වෙන් වීම යුරෝපයේ වැඩවසම් දේශපාලන ව්‍යූහය හා රාජාණ්ඩුව බිඳවැටුණාට පසු බිහි වූ ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ක්‍රමයේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් විය.

දේශපාලන ආයතනයක් ලෙස රාජ්‍යය වනාහි මනා ව සංවිධානය වී තිබෙන්නකි. නූතන රාජ්‍ය සංවිධානය වී තිබෙන්නේ නිශ්චිත භූගෝලීය/භෞමික ප්‍රදේශයක ය. රාජ්‍යයට නිශ්චිත දේශ සීමා තිබේ.

ClassWork.LK

නිශ්චිත භෞමික ඒකකයක් තුළ දේශපාලන වශයෙන් සංවිධානය වී සිටින පුරවැසි ප්‍රජාවක් මත තම ආධිපත්‍යය සහ බලය පවත්වා ගැනීමේ අයිතියක් සහ අධිකාරයක් ද රාජ්‍යයට තිබේ. එය දේශපාලන විද්‍යාවේ හඳුන්වන්නේ ''ස්වාධිපත්‍ය බලය'' යනුවෙනි.

මේ අධිකාරි බලය පවත්වා ගැනීමට තවත් ආයතන ගණනාවක් ම රාජ්‍යයට ඇත. ආණ්ඩුව එයින් එක ආයතනයකි.

දේශපාලන ආයතනයක් වශයෙන් රාජ්‍යයට මූලික නෛතික ව්‍යූහයක් තිබේ. එය නම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යි. රාජ්‍යයේ ස්වභාවය, ව්‍යූහය, ආයතනික සංයුතිය යන මේවා තීරණය කර ඇත්තේ ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙනි.

එමෙන් ම තම අධිකාරි බලය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රාජ්‍යය සතු ප්‍රධානතම ආයතන නම් ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය, අධිකරණය, සන්නද්ධ හමුදා සහ නිලධර තන්ත්‍රයයි. ඒ හැම උපආයතනයක ම ඒවාට නිශ්චිත නීති, රීති, රෙගුලාසි පිරිස් බල යන මේවා ද ඇත.

ClassWork.LK

දේශපාලන ආයතනයක් ලෙස ආණ්ඩුව ක්‍රියා කරන්නේ රාජ්‍යයේ බලතල ක්‍රියාත්මක කරන ප්‍රධානතම නියෝජිත ආයතනය වශයෙනි. නීති සම්පාදනය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම, මහජනයා සමඟ සම්බන්ධතා පැවැත්වීම සහ අනෙකුත් රාජ්‍යයන් සමඟ සම්බන්ධතා පැවැත්වීම යනු රාජ්‍යය වෙනුවෙන් ආණ්ඩුව ඉටු කරන ප්‍රධාන කාර්ය ය.

ClassWork.LK

එකිනෙකට වෙනස් වුවත්, එකිනෙක සමඟ සම්බන්ධ ආයතනික සමස්තයක් හැටියට ගත් විට, රාජ්‍යය සහ ආණ්ඩුව සංවිධානය වී තිබෙන ආකාරය තේමා හතරකට බෙදිය හැකි ය.

1. ව්‍යවස්ථාදායක ආයතනය -
   පාර්ලිමේන්තුව, සන්ධීය ව්‍යවස්ථායක මණ්ඩල, පළාත් සභා.

2. විධායක ආයතන අමාත්‍යාංශ,
   කැබිනට් මණ්ඩලය, දෙපාර්තමේන්තු, රාජ්‍ය සංස්ථා,නිලබල ක්‍රමය.

3. අධිකරණ ආයතන
   ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ සිට පහළටවිහිදෙන අධිකරණ පද්ධති

4. ආරක්ෂක, නීතිය හා සාමය පිළිබඳ ආයතන

   සන්නද්ධ හමුදා, පොලීසිය,බන්ධනාගාර

Class Work.LK

රාජ්‍යය දේශපාලන විද්‍යා විග්‍රහයේ අතිශයින් ම කේන්ද්‍රීය තේමාවද පැරණිතම තේමාවද වේ. ග්‍රීක දාර්ශනික ප්ලේටෝගේ සිට අද වන දේශපාලන විග්‍රහයේ ''රාජ්‍යය'' යන්න ගවේෂණය කර අවසන් නොවන තේමාවකි.

දේශපාලන දාර්ශනිකයන් හා න්‍යායය වේදීන් රාජ්‍යය පිළිබඳ ප්‍රධාන වශයෙන් අවධානයට ලක්කර ඇති තේමා මෙපරිදි ය.

I. රාජ්‍යයේ ස්වභාවය
II. රාජ්‍යයේ සම්භවය
III. රාජ්‍යයේ අරමුණ
IV. රාජ්‍යයේ බලය සහ ස්වාධිපත්‍ය බලය
V. රාජ්‍යය සහ පුරවැසියා/සමාජය
VI. රාජ්‍යය බලයේ සීමා
VII. රාජ්‍යයේ පරිවර්තන සහ මාදිලි

මේ අතර ''ආණ්ඩුව'' යනුවෙන් අද අප තේරුම් ගන්නා අර්ථයෙන් ආණ්ඩුව ගැන කරන සාකච්ඡා, සම්භාව්‍ය දේශපාලන චින්තනයේ නැත. බොහෝ විට ආණ්ඩුව හා රාජ්‍යය එකම අර්ථයකින් භාවිත කර තිබේ. එයට හේතුව අප ඉහත දී කියූ පරිදි රාජ්‍යය හා ආණ්ඩුව වෙන් කිරීම, 18 වැනි සියවසෙන් පසු සිදු වූ වර්ධනයක් වීම ය.

ClassWork.LK

දේශපාලන විද්‍යා සාහිත්‍යයේ ''ආණ්ඩුව'' යන තේමාව බහුලව අධ්‍යයනය කර තිබෙන්නේ, වෙන් වෙන් ආණ්ඩු ක්‍රම මාදිලීන් හඳුනා ගැනීමට සහ එම ආණ්ඩුක්‍රම තුලනාත්මකව හැදෑරීමට ය. දේශපාලන විද්‍යාවේ හඳුනාගෙන සහ අධ්‍යයනය කර ඇති එවැනි ආණ්ඩු පහත සඳහන් පරිදිය.

I. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩු
II. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී නොවන ආණ්ඩු
III. පූර්ව-ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩු
IV. සමූහාණ්ඩුවාදී ආණ්ඩු
V. ඒකීයවාදී ආණ්ඩු
VI. සන්ධීයවාදී ආණ්ඩු
VII. සභාග ආණ්ඩු
VIII. ධනවාදී ආණ්ඩු
IX. සමාජවාදී ආණ්ඩු
X. පශ්චාත්-සමාජවාදී ආණ්ඩු

ClassWork.LK

දේශපාලන පක්ෂ

දේශපාලන පක්ෂ නුතන දේශපාලනයේ, විශේෂයෙන්ම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලනයේ, නැති ව ම බැරි අංගයකි.

දේශපාලන පක්ෂ දීර්ඝ ඉතිහාසයකට හිමිකම් නොකියයි.

යුරෝපයේ සහ ඇමරිකාවේ දේශපාලන පක්ෂ බිහි වූයේ 19 වන සියවසේ මැද භාගයේ පටන්ය. ලංකාව, ඉන්දියාව වැනි රටවල විසිවැනි සියවසේ මැද භාගයේ එම ක්‍රියාවලිය ආරම්භ විය.

එහෙත් දේශපාලනයෙහිලා දේශපාලන පක්ෂ සිදු කරන කේන්ද්‍රීය කාර්යභාරය නිසා ම ඒවා පිළිබඳ ඉතා පුළුල් සහ තව මත් පුළුල් වෙමින් පවතින ශාස්ත්‍රීය සාහිත්‍යයක් දේශපාලන විද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ නිර්මාණය වෙමින් ඇත.

දේශපාලන පක්ෂ පිළිබඳ ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යයනය අතින් වැදගත් දේශපාලන ආයතන ලෙසට යුරෝපයේ සහ ඇමරිකාවේ දේශපාලන පක්ෂවල කාර්යභාරය තහවුරු වූයේ විසිවැනි සියවස ආරම්භයේ දී ය.

ClassWork.LK

එම පසුබිමෙහි වූ ප්‍රධාන සාධක 2කි.

නියෝජන ආණ්ඩුක්‍රමය ව්‍යාප්ත වීම.

නියෝජන ආණ්ඩුක්‍රමයේ ප්‍රධානතම ආයතනික යාන්ත්‍රණය හැටියට දේශපාලන පක්ෂවල කාර්යභාරය ඉදිරියට ම පැමිණීම ය.

ඡන්ද බලය ව්‍යාප්ත වීම.

මීට පෙර අභිලාෂ කණ්ඩායම් (interest groups) ලෙස පැවතුණු දේශපාලන කණ්ඩායම් පුළුල් සාමාජිකත්ව සහ සංවිධාන ව්‍යූහයක් සහිත ව වර්ධනය වීම එයට හේතු විය.

ClassWork.LK

දේශපාලන පක්ෂයක් යනු

මැතිවරණ හෝ වෙනත් මාධ්‍යයක් හෝ මගින් ආණ්ඩු බලය ලබා ගැනීම අරමුණු කර ගෙන ගොඩනගා ඇති සංවිධානයකි

ඇන්ඩ්‍රෲ හේවුඩ් , සමාජයේ ඇති දේශපාලන කණ්ඩායම් සහ සමාජ ව්‍යාපාර වලින් දේශපාලන පක්ෂයක් වෙන් කොට හඳුනාගත හැකි ප්‍රධාන ලක්ෂණ හතරක් (Andrew heywood, *Politics*) දක්වා ඇත.

- දේශපාලන පක්ෂ උත්සාහ කරන්නේ දේශපාලන බලය ලබාගැනීම මගින් ආණ්ඩුබලය ක්‍රියාත්මක කිරීමටය.
- දේශපාලන පක්ෂ "සාමාජික කාඩ්පත" හිමි සාමාජිකයන්ගෙන් සමන්විත වන සංවිධානගත ඒකකයකි.
- ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තිවලට අදාළ වන විෂය ගණනාවක් අවධාරණය කරන ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් පැවතීම (සමහර විට තනි ප්‍රතිපත්තිමය කරුණක් පමණක් ඉදිරියට දමන කුඩා පක්ෂද පවතී)

ClassWork.LK

- දේශපාලන පක්ෂයකට ප්‍රතිපත්තිමය සහ මතවාදී අනන්‍යතාවක් පැවතීම (දක්ෂිණාංශික වාමාංශික මධ්‍යස්ථවාදී, ජාතිකවාදී, සුභ සාධනවාදී වශයෙන්).

- සියවසක කලක් මඳක් ඉක්මවා ගිය ශාස්ත්‍රීය සාහිත්‍යයක් සහිත දේශපාලන පක්ෂ පිළිබඳ අධ්‍යයනයේ දී, දේශපාලන විද්‍යාඥයන් උනන්දුව දක්වා ඇත්තේ පහත සඳහන් තේමා කෙරෙහි ය.

1. දේශපාලන පක්ෂ වර්ගීකරණය

- කේඩර මත පදනම් වූ පක්ෂ (Cadre parties) සහ බහුජන පදනමක් සහිත පක්ෂ (mass parties)

- මහජන මතය නියෝජනය කරන පක්ෂ(representative parties) සහ මහජන මතය හැඩගස්වන පක්ෂ (intergrative parties)

- ව්‍යවස්ථාවාදී පක්ෂ (constitutional) සහ විපල් වකාරී (revolutionary) පක්ෂ

- වාමාංශික පක්ෂ සහ දක්ෂිණාංශික පක්ෂ

ClassWork.LK

2. දේශපාලන පක්ෂවල කාර්ය

- නියෝජනය (Representation)
- දේශපාලන ප්‍රභූ ස්තර නිර්මාණය කිරීම හා එයට අලුත් කොටස් බඳවා ගැනම (Elite formation and recruitment)
- සමාජ කණ්ඩායම්වල දේශපාලන අරමණු සම්පාදනය කිරීම. (setting political goals)
- මහජන ඡන්ද දායක අභිලාෂ දේශපාලන ක්‍රියාවලිය ඇතුළට ගෙන ඒම (interest articulation and aggregation)
- මහජනයා දේශපාලන ක්‍රියාකාරිත්වයට මෙහෙයවීම හා නායකත්වය දීම (mobilization and leadership)
- ආණ්ඩුවේ කටයුතු සංවිධානගත කිරීම.

ClassWork.LK

3. පක්ෂ ක්‍රම

- තනි පක්ෂ ක්‍රම.
- ද්වි පක්ෂ ක්‍රම.
- අධිපති තනි පක්ෂ ක්‍රම.
- අධිපති ද්වි පක්ෂ ක්‍රම.
- බහු පක්ෂ ක්‍රම.

4. පක්ෂ ක්‍රියාකාරිත්වය හා උපක්‍රම

- දේශපාලන පක්ෂවල මතවාද.
- මැතිවරණ උපාය සහ උපක්‍රම.
- සාමාජිකයන් බඳවා ගැනීම් සහ අරමුදල් ගොඩ නැඟීමේ විධි ක්‍රම.
- දේශපාලන පක්ෂවල සමාජ පදනම.
- පක්ෂවල සංවිධාන ව්‍යූහය.
- සේවාදායක-සේවාදායී සම්බන්ධතාව වැනි සමාජ ජාල.

ClassWork.LK

දේශපාලන පක්ෂ ගැන කර ඇති අධ්‍යයන දෙස බලන විට ඉන් බහුතරය යුරෝපය සහ ඇමරිකාව, එනම් දියුණු කාර්මික ධනවාදී සහ ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ක්‍රමවල අත්දැකීම් මත පදනම් කර ඇති බව පැහැදිලි වේ.

නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සම්බන්ධයෙන් කෙටි ඉතිහාසයක් ඇති කාර්මිකකරණයට හා නවීකරණයට අඩුවෙන් භාජනය වී ඇති සමාජවල පවත්නා දේශපාලන පක්ෂවල ස්වභාවය, ක්‍රියාකාරිත්වය හා ගති ලක්ෂණ වෙනස් ස්වභාවයක් පෙන්නුම් කළ හැකි ය.

නිද :-

ලංකාවේ, ඉන්දියාවේ, අප්‍රිකාවේ, ලතින් ඇමරිකානු සහ ආසියාතික රටවල මෑත කාලයේ කර ඇති අධ්‍යයනවලින්, මේ වෙනස් වීම්වල ස්වභාවයන් හඳුනාගත හැකි ය.

Class Work.LK

බලපෑම් කණ්ඩායම් (Pressure Groups)

මේවා යුරෝපීය සහ ඇමෙරිකානු දේශපාලන විද්‍යාවේ විශේෂයෙන් සාකච්ඡාවට බඳුන් වූ දේශපාලන සමාජ කණ්ඩායම් වර්ගයකි.

මේ සඳහා ඇමෙරිකාවේ බහුල ව භාවිත වන්නේ අභිලාෂ කණ්ඩායම් (ෂබඑැරැචඑ ඨරදමච) සහ ලොබි කණ්ඩායම් (ඛදඉඉසබට ඨරදමච) යන පද දෙක යි. බ්‍රිතාන්‍යයේ භාවිත කරන්නේ බලපෑම් කණ්ඩායම් යන්න යි. මේ පද තුනේ වචනාර්ථ මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

- බලපෑම් කණ්ඩායම් යනු කණ්ඩායමක් හැටියට සංවිධානය වී, නීති, රාජ්‍ය, ප්‍රතිපත්ති, රජයේ තීරණ යන මේවාට බලපෑම් කරන සංවිධානාත්මක පුරවැසි කණ්ඩායම් ය.

- අභිලාෂ කණ්ඩායම් යනු නිශ්චිත අභිලාෂයක්/අරමුණක්/පල ප්‍රයෝජනයක් පදනම් කරගෙන තම සාමාජිකයන්ගේ වුවමනා සහ අභිලාෂ ඉටු කර ගැනීමට ක්‍රියා කරන සංවිධානාත්මක පුරවැසි කණ්ඩායම් ය.

ClassWork.LK

- ලොබි කණ්ඩායම් යනු නීතිය, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හා රජයේ තීරණ ආදියට, බලපෑම් කිරීමට මහජන නියෝජිතයන්, දේශපාලඥයන්, නිලධාරීන් හමු වෙමින්, ඔවුන්ගේ තීරණවලට තමන්ට අවශ්‍ය බලපෑම් සිදු කරන, නැතහොත් වෙනත් සමාජ කණ්ඩායමක් හෝ ආණ්ඩුවක් හෝ වෙනුවෙන් මුදලට එම කාර්යය සිදු කරන සංවිධිත කණ්ඩායම් ය. ලොබි කණ්ඩායම් පුරවැසි කණ්ඩායම් විය හැකි අතර එසේ නොවීමට ද පුළුවන.

නිදසුන් -

ඇමරිකාවේ පුරවැසි කණ්ඩායම් හෝ විදේශ ආණ්ඩු හෝ වෙනුවෙන් ලොබි කණ්ඩායම් කරන, එමඟින් ආදායම් උපයන

මේවා විධිමත් සංවිධාන වන අතර බටහිර රටවල මෙන් ම ලංකාවේ ද තිබෙන්නේ සමිති සමාගම් හැටියට ය. ඒවායේ සාමාජිකයෝ සහ නිලධාරී මණ්ඩල සිටිති. ව්‍යවස්ථා, කාර්යාල, සහ වැටුප් ලබන කාර්ය මණ්ඩල ද සහිත ය.

ClassWork.LK

ව්‍යාපාරිකයන්, කර්මාන්ත කරුවන්, ගොවීන්, විධායක නිලධාරීන්, ආගමික කණ්ඩායම්, වෘත්තීය කණ්ඩායම්, ස්ත්‍රීන් ආදි බොහෝ සමාජ කොටස් බලපෑම්/අභිලාෂ/ලොබි කණ්ඩායම් පිහිටුවාගෙන ඇත.

ලංකාවෙන් ගත හැකි නිදසුන් –

- සුළු තේ වතු හිමියන්ගේ සංගමය.
- වැවිලි කරුවන්ගේ සංගමය.
- ලංකා වාණිජ මණ්ඩල.
- ලංකා මහිලා සමිතිය.
- රාජ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරීන්ගේ සංගමය.
- සමස්ත ලංකා බෞද්ධ මහා සම්මේලනය.
- පෞද්ගලික බස්රථ හිමියන්ගේ සංගමය.

දේශපාලන විද්‍යා සාහිත්‍යයේ දී වෘත්තීය සමිති සහ සමාජ ව්‍යාපාර බලපෑම්/අභිලාෂ/ලොබි කණ්ඩායම් ලෙස නොසැලකෙයි. ඒවා වෙන ම ප්‍රභේදයක දේශපාලන ආයතන ලෙස සැලකේ.

ClassWork.LK

දේශපාලන පක්ෂ සහ බලපෑම් කණ්ඩායම් අතර ඒවායේ අරමුණු දිනා ගැනීමට ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ දෘෂ්ටි කෝණයෙන් බලන විට ප්‍රධාන වෙනසක් තිබේ.

- දේශපාලන පක්ෂ ආණ්ඩු ඇතුළට ගොස් එ මඟින් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති තීරණ ආදියට බලපෑම් කිරීමට උත්සාහ දරති.

- බලපෑම්/අභිලාෂ/ලොබි කණ්ඩායම්වල මූලෝපායය වන්නේ, ආණ්ඩු තුළට නොයා ආණ්ඩුවට පිටතින් සිට ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තිවලට හා තීරණවලට බලපෑම් කිරීම ය.

- ඇතැම් බලපෑම් කණ්ඩායම් තනි තේමාවක් මත ගොඩ නැඟී තිබෙන සංවිධාන වේ.

  නිද :-
  පරිසරය රැකීම, විශ්‍රාමිකයන්ගේ අයිතිවාසිකම් රැකීම, බස් මඟින්ගේ අයිතීන් සුරැකීම, නිර්යාත වෙළෙඳාමේ යෙදී සිටින සමාගම්වල අයිතීන් රැක ගැනීම, මරණ දඬුවමට විරුද්ධ වීම.

ClassWork.LK

ඇතැම් බලපෑම් කණ්ඩායම් ඊට වඩා පුළුල් න්‍යාය පත්‍ර හා ඉලක්ක සහිත ඒවා වේ.

නිද :- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, මානව අයිතිවාසිකම්, ස්ත්‍රී අයිති, සිවිල් අයිතිවාසිකම් ආදී න්‍යාය පත්‍ර.

බලපෑම්/අභිලාෂ/ලොබි කණ්ඩායම්වලට පක්ෂව හා විපක්ෂව තර්ක පවතී.

- පක්ෂව ඇති තර්ක

දේශපාලන පක්ෂ තම න්‍යාය පත්‍රයට ඇතුළත් කර නොගන්නා, එහෙත් නිශ්චිත පුරවැසි කණ්ඩායම්වලට අදාළ සහ වැදගත් වන දුක් ගැනවිලි, ඉල්ලීම්, අභිලාෂ සහ අවශ්‍යතා පිළිබඳ ව සමාජයේත්, ආණ්ඩුවේත් අවධානය යොමු කිරීමේ මාධ්‍යයක් වීම.

දේශපාලන පක්ෂවල ඌනපූරණයක් ලෙස ක්‍රියා කරමින් පුරවැසි දේශපාලන සහභාගිත්වයේ අවකාශය පුළුල් කිරීම.

ClassWork.LK

- රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හා තීරණ ගැන, උනන්දුව දක්වන පුරවැසියන් සංවිධානය කිරීම හා ඔවුන් අතර ඒ පිළිබඳ සාකච්ඡා සහ විවේචනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම මඟින් සමාජයේ මහජන දේශපාලන සාකච්ඡාව ගැඹුරු කිරීම හා ඒ මඟින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තහවුරු කරී ම.

- තම ප්‍රතිපත්ති හා තීරණ පිළිබඳව ආණ්ඩුව දක්වන හිතුවක්කාර චර්යාවට සංවරණයක් ලෙස ක්‍රියා කරමින් සමාජයේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදි ශක්‍යතාව ශක්තිමත් කිරීම.

විපක්ෂව ඇති තර්ක

- මේවාට බැඳෙන්නෝත්, ක්‍රියාකාරකයන් වන්නෝත් උගත්, ධනවත් සහ වරප්‍රසාද ලත් පුරවැසියන් ය. එබැවින් මෙවැනි සංවිධාන බල ප්‍රභූත්ව (elite) ගති ලක්ෂණයක් තිබෙන අතර ඒවායින් ප්‍රතිලාභ ලබන්නේ ද, සමාජයේ ප්‍රභූ ස්තරයන් වීම.

- මේවා නියෝජනය කරන්නේ සමාජ කණ්ඩායම්වල පටු සහ නිශ්චිත අවශ්‍යතා නිසා, ඒවායින් සමාජයේ වැඩි දෙනාගේ සහ පොදු යහපතට සිදුවන සේවාව පහළ මට්ටමක පැවතීම.

Classwork.LK

සමහර රටවල මෙවැනි කණ්ඩායම්වලට බොහෝ සමාජ බලයක් හිමි ය. එය වනාහි ජනතාව වෙතින් ලබන බලයක් නොවේ. එබැවින් ඒවා සතු බලය සුජාත භාවයකින් යුක්ත නොවීම.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලිය විවෘත වූවක් වූවත්, මෙම සංවිධාන ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති හා තීරණ ආවෘත වූවක් බවට පත් කිරීම.

ClassWork.LK

සිවිල් සමාජය

සිවිල් සමාජය යනු ''රාජ්‍යයෙන් පරිබාහිර ව සහ ස්වාධීන ව පුරවැසියන් තම පොදු අරමුණු වෙනුවෙන් එකට/සංවිධානය වී සහ සාමූහික ව ක්‍රියා කරන සමාජ අවකාශය යි.''

මීට අමතර ව එවැනි අවකාශයක් ඇතුළත ක්‍රියා කෙරෙන පුරවැසි සංවිධාන හැඳින්වීමට ද ''සිවිල් සමාජය'' යන පදය භාවිත වේ. මෙය වනාහි සිවිල් සමාජය යන්නට දී ඇති පටු අර්ථයකි. මෙම පුළුල් සහ පටු අර්ථ දෙකෙන් ම 'සිවිල් සමාජය' යන සංකල්පය වර්තමාන දේශපාලන හා සමාජ න්‍යායයේ භාවිත කෙරේ.

වත්මන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී න්‍යායයෙහි ද සිවිල් සමාජය පිළිබඳ සංකල්පයට වැදගත් තැනක් හි වේ. ශක්තිමත් හා සක්‍රීය සුවිසල් සමාජයක් තිබීම, ශක්තිමත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක ලක්ෂණයක් සහ ප්‍රතිඵලයක් බව ද සිවිල් සමාජය පිළිබඳ න්‍යායවලින් කියැවේ.

ClassWork.LK

දේශපාලන හා සමාජ න්‍යායයේ සිවිල් සමාජය යන්නට ඇති සංකල්පීය ඉතිහාසය තුළ එය අර්ථ හතරකින් භාවිත කරනු දැකිය හැකි ය.

a. සම්භාව්‍ය ලිබරල්වාදී අර්ථය

එනම් රාජ්‍ය සහ පවුල අතර පුද්ගල ක්‍රියාකාරිත්වය සඳහා ඇති සමාජ අවකාශය. ඉම්මෑනුවෙල් කාන්ට් සහ ෆෙඩ්රික් හේගල් නම් වූ ජර්මන් දාර්ශනිකයන් පෙන්වා දුන් පරිදි සිවිල් සමාජය වනාහි ධනවාදී වෙළෙඳපොළ පිළිබඳ අවකාශය ද වෙයි.

b. සම්භාව්‍ය මාක්ස්වාදී අර්ථය

සිවිල් සමාජය යනු ධනවාදී වෙළෙඳපොළය, යන හේගල් ගේ අදහස තව දුරටත් ඉදිරියට ගෙනයමින්, කාල් මාක්ස් එම සංකල්පය පාවිච්චි කළේ ධනවාදී සමාජය යන්නට තවත් පර්යාය පදයක් හැටියට ය.

ClassWork.LK

මෙම මාක්ස්වාදී අර්ථයට අනුව සිවිල් සමාජයේ සිදු වන්නේ සෑම කෙනෙකුට ම තම පෞද්ගලික සහ ආත්මාර්ථකාමී අභිමතාර්ථ සාක්ෂාත් කර ගැනීමට ඔවුනොවුන් සමඟ තරඟ වැදීම යි. ඒ අනුව සිවිල් සමාජය තුළ සිදුවන්නේ පුද්ගලයන් එකිනෙකාගෙන් වෙන් වී හුදෙකලා වී තම ශක්‍යතාවන් ඉටු කරගත නොහැකි තත්ත්වයකට ඇද වැටීම යි.

c. සාංගමික ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අර්ථය

මේ අනුව සිවිල් සමාජය යනු රාජ්‍යයෙන් ස්වාධීන ව, තම පොදු අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීමට සමිති සමාගම් පිහිටුවා ගෙන පොදුවේ ක්‍රියා කිරීමට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ව්‍යූහයන් තුළ පුරවැසියන්ට ලැබෙන සමාජ අවකාශය යි.

සිවිල් සමාජය සාංගමික ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ (associational democracy) අවකාශ ලෙස පළමුවෙන් අදහස් කළේ 19 වැනි සියවසේ සිටි ප්‍රංශ ජාතික දේශපාලන චින්තකයකු වූ ඇලෙක්සිස් ද තොක්විල් ය. එහෙත් ඔහු ''සිවිල් සමාජය'' යන පදය පාවිච්චි කර නැත.

ClassWork LK

ඔහු ඊට භාවිත කළේ 'පුරවැසි ජීවිතය' (Civil Life) යන්න යි. ඒ මාර්ගයෙන්ද තොක්විල් විග්‍රහ කළේ සිවිල් සමාජය යනුවෙන් අද අප හඳුන්වන ප්‍රපංචය ම ය.

d)නව මාක්ස්වාදී ග්‍රාම්ෂියානු අර්ථය

අන්තෝනියෝ ග්‍රාම්ස්ෂි නම් ඉතාලි ජාතික මාක්ස්වාදී චින්තකයා 1930 දශකයේ දී ලියූ ලේඛනවල 'සිවිල් සමාජය' යන්නට අලුත් මාක්ස්වාදී අර්ථයක් දුන්නේ ය. ඒ අනුව සිවිල් සමාජය යනු රාජ්‍යය හා පුරවැසියන් අතරමැද ඇති සමාජ සංස්කෘතික අවකාශය යි.

පාලක පන්තීන් තම ආධිපත්‍යය සමාජය මත පවත්වා ගැනීමේ දී අවශ්‍ය මහජන කැමැතත් ලබා ගැනීමට අවශ්‍ය දේ කරන්නේ මෙම සමාජ සංස්කෘතික අවකාශයෙහි කරන මැදිහත්වීම් මඟිනි. ආගම, සංස්කෘතිය, අධ්‍යාපනය යන සමාජ සංස්කෘතික ක්ෂේත්‍ර මෙන් ම, පාසල්, වෘත්තීය සමිති, ක්‍රීඩා සමිති, ජනමාධ්‍ය, පල්ලිය වැනි සමාජ සංස්කෘතික ආයතන ද, සිවිල් සමාජ පරිමණ්ඩලයට අයත් වේ.

ClassWork.LK

e. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජ-දේශපාලන ක්‍රියාකාරිත්වයේ අවකාශය ලෙස

සිවිල් සමාජය යන්නට මෙම අර්ථය ලැබෙන්නේ 1970 දශකයේ අග දී සහ 1980 දශකයේ මුලදී පමණය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නොතිබුණු ලතින් ඇමරිකාවේ, නැගෙනහිර යුරෝපයේ සහ ආසියාවේ අධිකාරවාදී ආණ්ඩුතන්ත්‍රවලට එරෙහි ව ප්‍රජාතන්ත්‍ර දේශපාලන ව්‍යාපාර මතු වීමේ සමාජ-දේශපාලන අවකාශත්, ව්‍යාපාරත්, හැඳින්වීමට මෙම සංකල්පය යොදා ගැනිණ. මේ හැම රටක ම අධිකාරිවාදී පාලන තන්ත්‍ර යටතේ දේශපාලන පක්ෂ නොපැවති නිසා, එම පාලන තන්ත්‍රයට එරෙහි සමාජ දේශපාලන ක්‍රියාකාරිත්වය මතු වූයේ වෘත්තීය සමිති, ආගමික සංවිධාන, ගොවි ව්‍යාපාර, සංස්කෘතික හා කලා සංවිධාන, ශිෂ්‍ය ව්‍යාපාර ආදිය මාධ්‍ය කොටගෙනයි. මේ ව්‍යාපාරවල කාර්ය භාරය, දේශපාලන පක්ෂවලින් නොකෙරුණ කාර්ය භාරයක් විය. එවැනි ව්‍යාපාර පසු ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන සමාජවල ද, දේශපාලන පක්ෂවලට සමානාන්තර ව, විකල්ප දේශපාලන ක්‍රියාකාරිත්වයක යෙදෙන්නට පටන් ගති. දේශපාලන පක්ෂ නොවන දේශපාලන සැකසීම් (බදබ-ඒරඑහ චදකසඑසජ්ක
දෙරප්එසදබ්) යන හැඳින්වීම සිවිල් සමාජ ව්‍යාපාරවලට ලැබුණේ ඒ නිසා ය.

ClassWork.LK

f. සිවිල් සමාජය සමාජ ව්‍යාපාර හා ඒවායේ අවකාශය ලෙස

ප්‍රජාතනත්වාදී මෙන්ම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී නොවන සමාජවල සමාජයේ පළුල් දේශපාලන අභිලාෂ මතු කරන බහුජන ව්‍යාපාර පැන නගී.

නිද :- ගොවි ව්‍යාපාර, තරුණ ව්‍යාපාර, ස්ත්‍රී ව්‍යාපාර, ආගමික ව්‍යාපාර, වෘත්තීය සමිති ව්‍යාපාර, පරිසර ව්‍යාපාර, මානව අයිතිවාසිකම් ව්‍යාපාර, පුවත්පත් නිදහස සඳහා වූ ව්‍යාපාර.

මෙවැනි ව්‍යාපාරද දේශපාලන පක්ෂවලින් වෙන් වේ. ඒවා දේශපාලන පක්ෂ මෙන් ක්‍රමානුකූල සංවිධාන ව්‍යූහ හා සාමාජිකත්වය ඇති ඒවා නොව විවෘත ව්‍යාපාර යි. ඒවාට නිශ්චිත මතවාද හා ක්‍රියමාර්ග තිබේ. පුළුල් බහුජන කොටස් සෘජු දේශපාලන ක්‍රියාකාරිත්වයට යොමු කිරීම (Mass Action) ඒවායේ විශේෂත්වයකි. මෙවැනි බහුජන ව්‍යාපාර ද සිවිල් සමාජ ව්‍යාපාර ලෙස හැඳින්වේ.

ClassWork.LK

දේශපාලන විද්‍යාව සිවිල් සමාජය ගැන උනන්දු වීමට හේතු

සිවිල් සමාජ ව්‍යාපාර, දේශපාලන පක්ෂ වලට අමතරව සහ සමාන්තරව, දේශපාලන ක්‍රියාකාරිත්වය සිදු කරණ ආයතන යි.

රාජ්‍යයෙන් ද, දේශපාලන පක්ෂවලින් ද, ස්වාධීනව හා වෙන් වූ සමාජ-දේශපාලන අවකාශයක්, සිවිල් සමාජයෙන් නියෝජනය වේ.

පුරවැසි දේශපාලන සහභාගිත්වයට, දේශපාලන පක්ෂවලින් නොසැපයෙන අලුත් අවකාශයක් සිවිල් සමාජය වෙතින් ලැබේ.

සක්‍රිය සිවිල් සමාජයක් පැවතීම, රටක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ගැඹුරු කිරීමට දායක වෙයි.

දේශපාලන බල මුළු ගැන්වීමේ දී, දේශපාලන පක්ෂ අමතක කරන නැතහොත් සුදුසුකම් නැති, තේමා සහ අරමුණු මත පුරවැසියෝ සංවිධානය කරති.

සංවිධානය හා බල මුළු ගැන්වීම් මඟින් පුරවැසියන් දේශපාලන වශයෙන් සවිබල කිරීමට දායක වේ.

ClassWork.LK

ClassWork.LK